

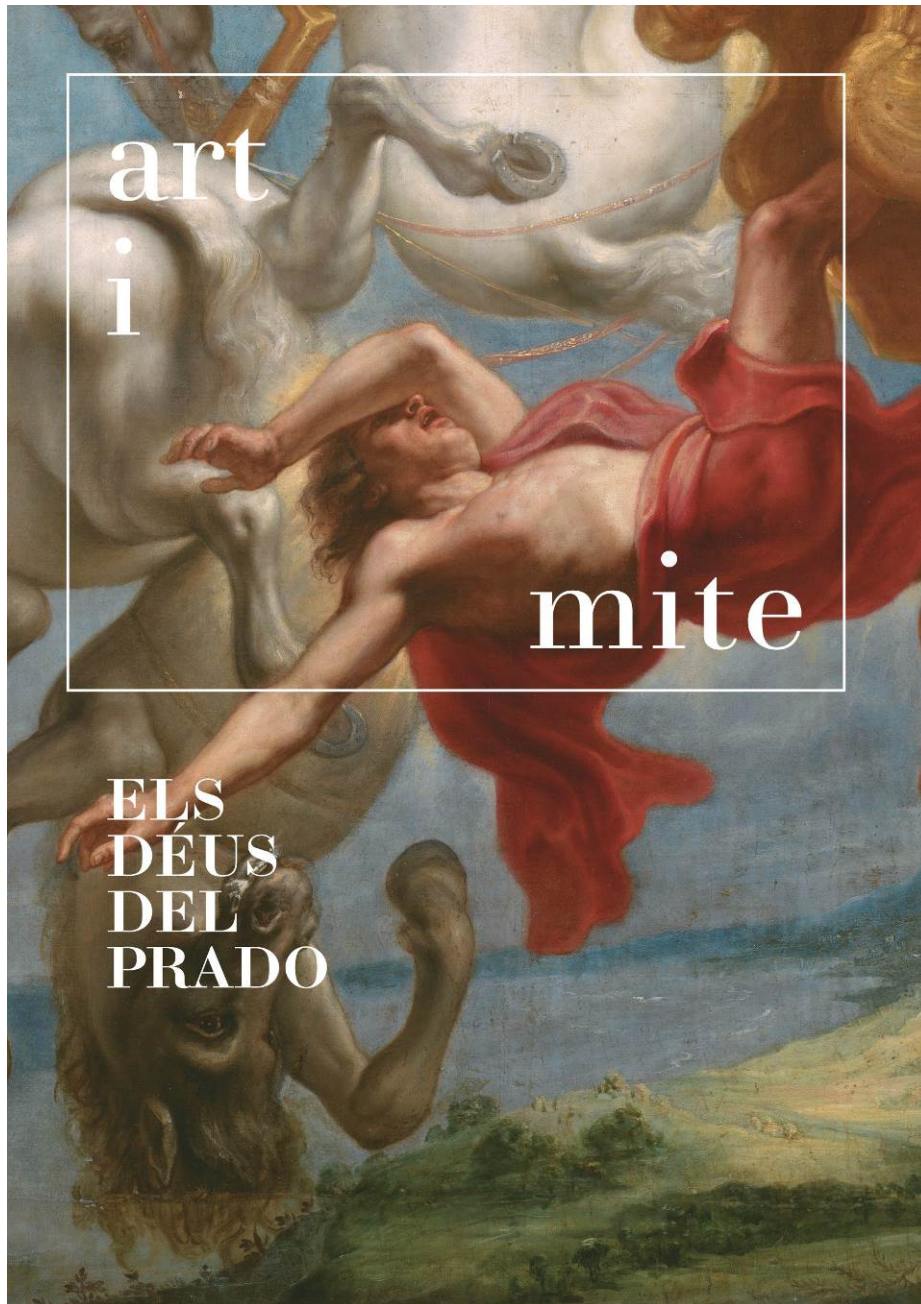
Obra Social "la Caixa"

MUSEO NACIONAL
DEL PRADO 200 AÑOS

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE EDUCACIÓN, CULTURA
Y DEPORTE

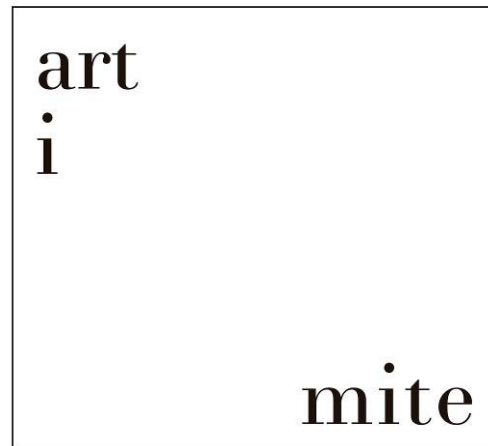

Dossier de premsa

CaixaForum Sevilla

Del 29 de novembre de 2018 al 31 de març de 2019

ELS
DÉUS
DEL
PRADO

Els mites són la forma d'explicar les gestes i les accions dels déus. Aquestes divinitats no només regeixen el destí dels homes, sinó que baixen a la Terra i interactuen amb ells, la qual cosa origina complexos mites en els quals s'entrellacen les històries dels herois o semidéus. *Art i mite. Els déus del Prado* és una exposició inèdita organitzada per l'Obra Social "la Caixa" i el Museu Nacional del Prado, sorgida de l'aliança estratègica que mantenen totes dues institucions. La mostra ofereix una àmplia mirada sobre la mitologia clàssica i la seva representació al llarg de la història de l'art, a través de pintures, escultures i objectes datats entre els anys centrals del segle I aC i finals del segle XVIII dC. Una proposta diacrònica, a partir de 50 obres de les col·leccions del Museu del Prado, amb noms essencials de la història de l'art com Rubens, Ribera o Zurbarán, entre molts d'altres. L'exposició s'articula en vuit seccions de caràcter temàtic i ofereix, simultàniament, diferents representacions de déus i interpretacions variades d'un mateix episodi mitològic, de manera que és possible percebre al mateix temps la riquesa iconogràfica, geogràfica i cronològica de les col·leccions del Museu del Prado.

Art i mite. Els déus del Prado. Dates: del 29 de novembre de 2018 al 31 de març de 2019. **Lloc:** CaixaForum Sevilla (Centre Comercial Torre Sevilla). **Concepte i producció:** Obra Social "la Caixa" i Museu Nacional del Prado. **Comissariat:** Fernando Pérez Suescun, cap de Continguts Didàctics, Àrea d'Educació, Museu Nacional del Prado.

@FuncióCaixaCAT @CaixaForum_CAT #PradoCaixaForum

Dossier de premsa

Sevilla, 28 de novembre de 2018. El director adjunt de Conservació i Recerca del Museo Nacional del Prado, Andrés Úbeda de los Cobos; el director de CaixaForum Sevilla, Moisès Roiz; i el cap de Continguts Didàctics del Museo Nacional del Prado i comissari de l'exposició, Fernando Pérez Suescun, han presentat avui a CaixaForum Sevilla **Art i mite. Els déus del Prado**

Organitzada conjuntament per l'Obra Social "la Caixa" i el Museu Nacional del Prado, la mostra **Art i mite. Els déus del Prado** ofereix una àmplia mirada sobre la mitologia clàssica i la seva representació al llarg de la història de l'art. Ho fa a través de pintures, escultures i objectes datats entre el segle I aC i finals del segle XVIII dC, d'artistes de la talla de Francisco de Zurbarán, José de Ribera, Peter Paulus Rubens, Michel-Ange Houasse, Francesco Albani, Corrado Giaquinto i Leone Leoni, entre d'altres.

La mostra presenta una nova forma de donar a conèixer la mitologia clàssica combinant les extraordinàries obres d'art del Museo Nacional del Prado amb la dansa contemporània. Una forma de desenvolupar plàsticament alguns dels mites a partir d'un muntatge audiovisual amb les coreografies de Toni Mira, Premi Nacional de Dansa 2010, en què les imatges de les escultures i pintures cobren vida.

Jan Carel van Eyck, *La caiguda de Faetó*, 1636-1638. Oli sobre llenç. © Museu Nacional del Prado

La materialització d'aquest projecte és conseqüència de l'acord de col·laboració que van subscriure, al setembre del 2015, el president de la Fundació Bancària "la Caixa", **Isidre Fainé**, i el president del Reial Patronat del Museu del Prado, **José Pedro Pérez Llorca**, per intensificar l'acció cultural conjunta que totes dues institucions ja duien a terme en els últims anys.

El compromís de col·laboració entre totes dues institucions ja s'havia concretat el 2009 amb la posada en marxa del programa educatiu "la Caixa" – *Museu del Prado. L'art d'educar*, que

introduïa els més joves en el plaer de conèixer les obres d'art. *L'art d'educar* ha permès, des que es va posar en marxa, que prop de 328.000 infants en edat escolar es beneficiïn d'aquest projecte educatiu.

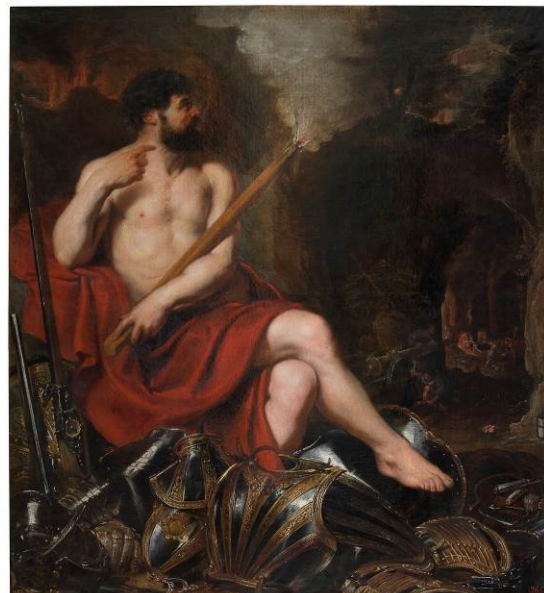

Paral·lelament al desenvolupament d'aquest programa educatiu pioner, totes dues institucions van signar el 2011 un primer acord de col·laboració pel qual "la Caixa", a través de la seva Obra Social, passava a formar part del selecte grup d'institucions «benefactores» del Museu Nacional del Prado. Aquest primer acord va permetre organitzar conjuntament diverses exposicions a tot Espanya per acostar al públic una part del ric llegat artístic que custodia el Museu del Prado. Entre aquestes mostres es troben *Goya. Llums i ombres i Velázquez i el Segle d'Or*, exposades a CaixaForum Barcelona o *Els objectes parlen*, que es va poder veure al Museo de Bellas Artes de Sevilla.

La mitologia com a font d'inspiració

Els mites són relats que plasmen les històries de déus i semidéus, i la relació d'aquests amb els homes. Per aquest motiu són presents a totes les cultures i societats antigues. D'origen incert en la major part dels casos, tradicionalment es transmetien de forma oral, i es modificaven progressivament amb nous afegitons i diferents versions. En el cas dels mites grecs, els primers testimonis escrits no es remunten més enllà del segle VIII aC.

Els protagonistes d'aquests mites eren els déus de l'Olimp, que no només regien el destí dels homes, sinó que baixaven a la Terra i interactuaven amb ells, de vegades després d'adoptar una aparença humana que els feia més propers. Les seves històries també servien per explicar una infinitat de fenòmens de la naturalesa o de l'univers que els envoltava. Van sorgir així nombroses divinitats que personificaven muntanyes, fonts, rius, mars, vents, constel·lacions..., i també tota mena d'arbres i d'espècies animals que vivien amb els homes.

Peter Paulus Rubens, *Vulcà i el foc*, segle XVII. Oli sobre llenç. © Museu Nacional del Prado

Al llarg de la història, la mitologia clàssica ha estat una font d'inspiració constant per a molts artistes, i aquestes narracions fabuloses van quedar recollides en ceràmiques, blocs de marbre, medalles, taules i llenços com els

que formen part d'aquesta exposició. La mostra està composta exclusivament per obres del Museu del Prado, datades entre els anys centrals del segle I aC i finals del segle XVIII dC, i ofereix una àmplia mirada sobre la mitologia grecoromana i la seva representació per part d'artistes de la talla de Francisco de Zurbarán, José de Ribera, Peter Paulus Rubens, Michel-Ange Houasse, Francesco Albani, Corrado Giaquinto i Leone Leoni, entre d'altres.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

Una història per explicar

Els mites són relats meravellosos situats fora del temps històric i protagonitzats per personatges de caràcter diví o heroic. La mitologia, per tant, és el conjunt d'aquests mites i, al mateix temps, el seu estudi.

Gràcies als mites, els grecs i els romans van poder oferir una interpretació sobre l'origen del món i sobre diferents fenòmens de la naturalesa o de l'univers. Van sorgir així infinitat de divinitats que personificaven muntanyes, fonts, rius, mars, vents, constel·lacions..., però també tota mena d'arbres i d'espècies animals. Déus i semidéus —sempre amb aparença humana, excepte en el cas dels monstres— van deixar, juntament amb els herois, una empremta perenne en el curs del món com a protagonistes de fets exemplars amb un component simbòlic essencial.

En un primer moment, els mites van ser narracions no escrites que es transmetien de forma oral i s'anaven modificant progressivament amb nous afegitons. Homer i Hesíode, al segle VIII aC, van ser els primers a posar per escrit aquestes històries, donar noms als déus i assenyalar les seves particularitats. Però no podríem conèixer i entendre els mites clàssics sense les aportacions d'altres autors posteriors, tant grecs com romans. Cal destacar, entre d'altres, Apol·lodor, Llucià de Samòsata, Diodor de Sicília, Filòstrat, Virgili i, sobretot, Ovidi, autor de les *Metamorfosis*, que constitueixen un autèntic manual de mitologia grecoromana.

L'aproximació als mites clàssics presenta un important obstacle: la terminologia. Alguns déus són coneguts pels seus noms grecs, però d'altres són més recognoscibles per la seva designació romana. Al llarg de l'exposició figuren les dues opcions, en funció de l'èxit d'una determinada versió d'un mite o dels títols

de les obres exposades, totes procedents de les col·leccions del Museu del Prado.

Els déus de l'Olimp

El mont Olimp era el lloc on tenien la seva llar els principals déus grecs, els anomenats *déus olímpics*. Al davant de tots ells hi havia Zeus, que, després de derrocar el seu pare, Cronos, s'havia repartit el domini del món amb els seus germans homes: a ell li van correspondre els cels, a Posidó els mars i a Hades l'inframón. Teòricament, tots tres déus tenien el mateix poder, però Zeus va ser considerat la divinitat suprema de l'Olimp i, per tant, del panteó grec, i també del romà, en el qual va ser assimilat a Júpiter.

Zeus va contraure diversos matrimonis i va tenir innumbrables aventures amb diferents deesses, nimfes, dones mortals i, fins i tot, algun jove efebus. D'aquestes relacions van néixer alguns dels principals déus de l'Olimp, altres divinitats menors —les hores, les moires, les gràcies, les muses...— i, també, destacats herois, com ara Perseu i Hèracles, entre d'altres.

José de Ribera, *Detall del cap del déu Bacus*, 1636. Oli sobre llenç. © Museu Nacional del Prado

Amb l'oceànide Metis va concebre Atena, deessa de la guerra, però també de la saviesa, de la música i de l'artesanía. De la relació de Zeus amb Leto van néixer Àrtemis i Apol·lo, deessa de la caça i déu de la llum, la bellesa, la poesia i la música, respectivament. Amb la seva germana Demèter va engendrar Persèfone, que va ser segrestada i transportada a l'inframón pel seu oncle Hades. Del seu matrimoni amb Hera, també germana seva, van néixer Ilítia, protectora de les parteres; Hebe, personificació de la joventut, i Ares, déu de la guerra. Amb la plèiade Maia va tenir Hermes, el missatger dels déus, i amb la mortal Sèmele, Dionís, déu del vi i la festa. Alguns relats diuen que també era filla seva Afrodita, la deessa de l'amor, que es va casar amb Vulcà, déu del foc, que Hera havia engendrat sense la participació del seu espòs.

Esperits lliures

Els déus clàssics apareixen als mites acompanyats per tota mena d'éssers i personatges —vinculats sovint a diferents fenòmens de la naturalesa—, que

fan servir per satisfer les seves necessitats o apetits carnals, i que també fan partícips de les seves festes i celebracions.

Jan Cossiers, *Narcís*, 1636-1638. Oli sobre llenç. © Museu Nacional del Prado

Entre aquests personatges, cal destacar les nimfes, deïtats menors de la naturalesa que habitaven els boscos, les coves i les aigües, elements amb els quals arribaven a identificar-se, ja que encarnaven la seva energia vital. Així, trobem, per exemple, les nàiades, les dríades, les orèades, les nereides i les oceànides. Presents a molts mites, totes eren mortals i, sovint, formaven part del seguici que acompanyava alguns déus, com Àrtemis i Dionís, al servei del qual trobem també les mènades. Constantment perseguides pels esperits masculins de la naturalesa — fonamentalment el déu Pan i els faunes i sàtirs—, també tenien relacions amoroses i/o sexuals amb diversos déus de l'Olimp.

Les muses, engendrades per Urà i Gea, o bé per Zeus i la titànide Mnemòsine, vivien a l'Olimp, on cantaven i ballaven a les grans festes dels déus. Tradicionalment, s'associaven a Apol·lo, déu de les arts, i elles mateixes, de forma individual o col·lectiva, eren considerades inspiradores d'artistes, sobretot dels literats i els músics, fins al punt d'arribar a personificar diferents disciplines artístiques i del coneixement.

Les tres càrites —conegudes com a gràcies a Roma— eren filles de Zeus i de l'oceànide Eurínome. Integrants del seguici d'Apol·lo, de vegades també acompanyaven Afrodita, Atena, Eros o Dionís. Simbolitzaven l'afabilitat, la simpatia i la delicadesa, i s'associaven a l'amor, la bellesa, la sexualitat i la fertilitat, com a forces generadores de vida.

Amor, desiq i passió

Diuen que l'amor és l'energia que mou el món. És un sentiment, un estat d'ànim, una il·lusió i una passió. Però també és un déu. Així ho creien els grecs

Dossier de premsa

i els romans, que li van posar nom: Eros o Cupido. Encara que no queda gaire clar quin és el seu origen, sempre s'ha representat com un nen amb ales que es diverteix jugant amb els cors de déus i mortals, que inflama amb la seva torxa o fereix amb les seves fletxes. Les d'or provoquen amor; les de plom, en canvi, odi.

De la mateixa manera que els homes i les dones, els déus també patien autèntics enamoraments sobtats. És el que va sentir Dionís quan a Naxos va trobar Ariadna, que havia estat abandonada per Teseu, o Hermes quan va veure Herse tot sobrevolant la ciutat d'Atenes.

Encara que amb inicis difícils i tempestuosos, moltes relacions amoroses van ser felices i prolongades en el temps, com la del mateix Cupido amb Psique, o la que van mantenir Neptú i Amfitrite, que va començar amb un segrest, com en el cas de Plutó i la seva neboda Prosèrpina. Però els mites narraven també unions infelices, truncades tràgicament per la mort d'un dels amants. Així li va passar a Orfeu amb Eurídice, a qui no va poder rescatar de l'Hades, i també a Cèfal i Procris, que van tenir un tràgic final provocat per la gelosia quan Procris va ser ferida per una javalina llançada pel seu espòs mentre ella l'espia.

El cas de Narcís és singular, ja que es va enamorar de la seva pròpia imatge reflectida a l'aigua. Contemplant aquest reflex, es va anar consumint d'amor fins a la mort, i després es va metamorfosar en la flor que porta el seu nom.

Faltes i càstigs

La violència és inherent a l'ésser humà, i els déus grecoromans, que van adquirir aparença humana i van interactuar amb els homes, no van escapar d'aquest principi general. Per això els mites clàssics són plens de pugnes i disputes entre diferents divinitats. Si Cronos va castrar el seu pare Urà i li va arrabassar el poder, ell també va ser derrocat pel seu fill Zeus. Aquestes dues lluites fratricides van originar dos grans enfrontaments en els quals van participar nombroses divinitats: la Titanomàquia i la Gigantomàquia. Aquestes lluites es van considerar, ja des de l'antiguitat, com un símbol del conflicte existent entre el caos i l'ordre.

Els càstigs que els déus de l'Olimp imposaven als homes o a altres déus menors que s'alçaven contra ells podien tenir un caràcter indefinit, etern. És el cas de les famoses fúries, que patien turments que es repetien una vegada i una altra: Tici, el fetge del qual devorava cada dia una au rapinyaire; Tàntal,

castigat a patir set i fam eternes; Sísif, condemnat a moure permanentment una enorme roca, i Ixió, obligat a donar voltes sens fi en una roda. També Prometeu patia l'atac diari d'una àliga que li devorava el fetge, que es regenerava cada nit.

Mantenir relacions dins els temples constituïa una greu mostra d'impietat que els déus sancionaven de forma contundent. Així li va passar al sacerdot troià Laocoont, atacat per dos serps que se li van enroscar al cos i van posar fi a la seva vida, i a la dels seus dos fills; i també a Hipòmenes i Atalanta, convertits per la deessa Cíbele en lleons que tiraven el seu carro. Aquest recurs a la metamorfosi, a la transformació, va ser molt utilitzat pels déus com a càstig.

Metamorfosis divines i humanes

Metamorfosi és sinònim de transformació, d'engany i de falses aparences. Els principals déus grecoromans tenien una extraordinària capacitat per alterar el seu aspecte físic i adquirir una nova identitat. D'aquesta forma assolien els seus objectius, relacionats en la major part dels casos amb el plaer carnal.

Encara que el seu germà Posidó no li va restar a la saga —es va transformar en cavall i en moltó per unir-se a Demèter i a Teòfane, respectivament—, va ser Zeus qui més sovint va fer servir aquest ardit per satisfer els seus instints més bàsics, i aquesta secció està dedicada a ell gairebé de forma exclusiva.

El recurs principal utilitzat per Zeus va ser adoptar una aparença animal. Així, metamorfosant-se en àliga, el seu animal emblemàtic, va segrestar el jove pastor Ganimedes per endur-se'l a l'Olimp com a amant seu i coper dels déus. Una altra vegada, convertit en cigne, Zeus va seduir la reina Leda, amb qui va engendrar Helena i Pòl·lux, i transformat en toro va segrestar la princesa Europa. Però també va adoptar l'aparença de la seva filla Àrtemis per seduir la nimfa Cal·listo, i va prendre l'aspecte del rei Amfitrió per mantenir relacions amb la seva esposa Alcmena, fruit de les quals va néixer Hèracles. En altres ocasions, Zeus va adquirir la forma de fenòmens atmosfèrics per aconseguir les seves conquestes, i es va transfigurar en núvol gris per prendre la jove donzella Io, o en pluja daurada per posseir Dànae, que va donar a llum Perseu, un dels grans herois grecs.

Sovint, la metamorfosi era una solució per evitar l'assetjament d'un déu, i hi van recórrer diverses nimfes, com ara Dafne, transformada en llorer per escapar

d'Apol·lo, o Siringa, convertida en unes canyes per evitar la persecució del déu Pan.

Herois

Al costat dels déus i els semidéus, els herois van tenir un paper fonamental en els mites clàssics. Podien ser fills d'un déu i una mortal, o d'una deessa i un mortal; però també hi va haver herois que eren fills de dos simples mortals. Ens queden d'ells les seves gestes, amb les quals van aconseguir fama i glòria.

Aquil·les, «el dels peus lleugers», és el protagonista indiscutible de la *Iliada*. Poc després de néixer, la seva mare, la deessa Tetis, esposa de Peleu, rei de Ftia, va submergir Aquil·les a les aigües de l'infernall riu Estígia per fer-lo invulnerable, però li'n va quedar fora el taló per on el tenia agafat. Va ser educat pel centaure Quiró i, anys després, va tenir una intervenció destacada en la guerra de Troia, on va aconseguir la glòria i on també va trobar la mort, quan Paris va encertar amb una fletxa el seu únic punt dèbil, el taló.

També Perseu, fill de Zeus i Dànae, ocupa un lloc destacat entre els herois grecs. La seva principal gesta va ser vèncer la gorgona Medusa, tallant-li el cap. Més tard va matar el monstre marí Ceto, que assolava el regne d'Etiòpia, i va alliberar així la princesa Andròmeda, la seva futura esposa.

Hèrcules —Hèracles a Grècia— és l'heroi clàssic per excel·lència, que encarna qualitats i virtuts que es consideren mítiques i modèliques. Fill de Zeus i Alcmena, va patir les conseqüències de la ira d'Hera, que li va provocar un atac de bogeria durant el qual va matar els seus fills. Com a càstig, va haver de fer els llegendaris dotze treballs d'Hèrcules, amb els quals va obtenir fama i reconeixement universal, fins al punt d'aconseguir la immortalitat i ascendir a l'Olimp dels déus.

La guerra de Troia

La guerra de Troia és el gran enfrontament entre grecs i troians, però també hi van intervenir de forma activa i decisiva molts déus que, per diferents raons, van decidir donar suport a un bàndol o a un altre.

Tot va començar amb una poma d'or per a «la més bella», títol que reclamaven Juno, Minerva i Venus. Per resoldre la disputa, Júpiter va triar com a jutge Paris, un jove pastor troià que havia de lliurar la poma a qui considerés que era

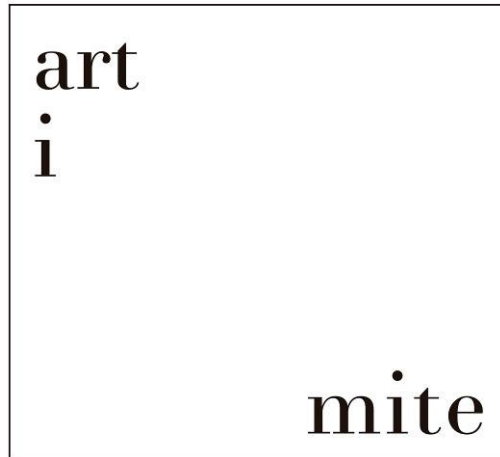

Dossier de premsa

la deessa més bella. A més de presentar-se nues per mostrar el seu atractiu físic, les tres deesses li van fer ofertes molt interessants i temptadores: Juno li va oferir el poder sobre un ampli territori; Minerva, la saviesa i la victòria a totes les batalles, i Venus, l'amor de la dona més bella del món. Paris va triar Venus.

La dona més bella del món va resultar que era Helena, esposa del rei Menelau d'Esparta. Paris la va segrestar, o tots dos van fugir plegats cap a Troia, per la qual cosa els grecs es van conjurar per rescatar-la. Així va començar la guerra, en la qual van prendre part grans herois i guerrers, com ara Agamèmnon, Menelau, Odisseu, Diomedes, Àiax el Gran i, especialment, Aquil·les, que és el principal protagonista de la *Ilíada*, el gran poema homèric que narra aquest mític conflicte armat.

L'enfrontament entre aqueus i troians es va prolongar durant molts anys, sense que la victòria es decantés per cap bàndol, i mentrestant totes dues faccions anaven perdent alguns dels seus principals guerrers. Finalment, els grecs van decidir fingir la retirada i abandonar a les platges de Troia un gran cavall de fusta, dins del qual s'amagaven diversos dels seus millors soldats, encapçalats per Odisseu. Els troians van creure que es tractava d'una ofrena als déus i van introduir el cavall a la ciutat; d'aquesta forma, els grecs van aconseguir apoderar-se de Troia, que va ser saquejada i va quedar destruïda per un gran incendi.

EL S
DEUS
DEL
PRADO

Del 29 de noviembre de 2018 al 31 de marzo de 2019

CaixaForum Sevilla

Centre Comercial Torre Sevilla
41092 Sevilla
Tel. 955 657 611 - 955 657 612
caixaforumsev@fundacionlacaixa.org
www.caixaforum.es

Horario

De dilluns a diumenge i festius,
de 10 h a 20 h
El centre romandrà tancat: 25 de
desembre i 1 i 6 de gener.
Els dies 24 i 31 de desembre el centre
obrirà fins a les 18 h

**Servei d'Informació de l'Obra Social
"la Caixa"**

Tel. 902.223.040
De dilluns a diumenge, de 9 a 20 h

Preus

Entrada gratuïta a l'exposició per als
clients de CaixaBank, menors de 16
anys, guies, professors acreditats i
titulars del Carnet Jove de la Junta
d'Andalusia.

Venda d'entrades

CaixaForum.com/agenda
Entrades també disponibles a
CaixaForum en horari d'atenció al
públic

Àrea de Difusió del Museo de Bellas Artes de ASTURIAS

Josué García: 934 046 151 / 638 146 330 / jgarcial@fundacionlacaixa.org

Sala de Premsa Multimedia: <http://prensa.lacaixa.es/obrasocial>

 [@FundlaCaixa](https://twitter.com/FundlaCaixa) [@CaixaForum](https://twitter.com/CaixaForum) [#BritishCaixaForum](https://twitter.com/BritishCaixaForum)